

Nederlandse Hydrachnellae XXVIII

door

A. J. BESSELING.

Hydrachna (Diplo) globosa separata Viets 1919. F.n.var. Voorkomen : Dronkaardswiel, Hedel, Juni.

Eylais (Pareylais) koenikei Halb. 1903. F.n.sp. Voorkomen : sloot ten Z. v. d. Pettelaar-'s Bosch, Maart.

Thyas barbiger a barbiger a Viets 1908. F.n.sp. Voorkomen : beekje Gemonde, April.

T. rivalis colligera Viets 1923. F.n.var. Voorkomen : bron Leugdebeek, Geulle, September.

T. dirempta bucculenta Lundbl. 1925. F.n.var. Voorkomen : plas ten Z.O. van Utrecht, April; sloot Agelerbroek, Ootmarsum, Juli.

Hydryphantes hellichi Thon 1899.

Sokolow zegt in 1931 (Zool. Jahrb., Abt. Syst. 61 (4) : 477) : „Bei allen Imagines ist das Frontalschild vorn merklich breiter als hinten, entspricht also der var. *cosinensis* Udalz. Ueberhaupt wird die eben erwähnte Form (= de var. *cosinensis*) des Frontalschildes viel öfter als die ursprünglich durch K. Thon (1899 in Respr. Ceské Akad. Tr. II R. VIII tab. V fig. 10) dargestellte beobachtet.”

Hoe komt dat? In de dagen van Thon werd aan de variabiliteit nog niet zoveel aandacht besteed als tegenwoordig. Men koos voor afbeelding ener nieuwe soort een exemplaar dat zoveel mogelijk afweek van andere, reeds bekende soorten. Aldus stelt het door Thon afgebeelde schild een extreem en weinig voorkomend geval voor. De meeste schilden bij *hellichi* zijn voor duidelijk breder dan achter. Hieruit volgt, dat de var *cosinensis*, beschreven naar een gemiddeld exemplaar, geen reden van bestaan heeft. Mijn inlandse exemplaren bezitten alle *cosinensis*-schilden.

De soort is nieuw voor de fauna en werd aangetroffen in een sloot bij Westervoort, Mei, en in een beekje bij Gemonde, April.

Genus *Sperchon* Kramer 1879.

C. Walter heeft in een van zijn laatste publicaties (1943, Intern. Rev. d. Hydrob., 43 : 290 e.v.) een herbewerking gegeven van de verdeling van dit genus in subgenera met inachtneming van nieuwe kenmerken en door opstelling van een nieuw subgenus, *Porosperchon*, een betere indeling van de soorten gegeven.

Vooreerst wordt door Walter minder waarde toegekend aan de huidpapillen van die soorten, die tegelijkertijd een gefacetteerde huid bezitten. In de vorm en ontwikkeling van deze papillen heerst grote variabiliteit; soms zijn zij groot, soms korrelig of bijna niet te zien, spits, stomp enz. Aan inlands materiaal is dit veelvuldig waar te nemen, zodat dit inzicht als juist moet worden erkend.

Walter voert dan als eerste kenmerk aan : het ontbreken of aanwezig zijn van een klierporus in de 3e epimeren. Dit kenmerk is zeer bruikbaar!

Als tweede kenmerk geldt bij de subgenera *Mixo-* en *Hispidosperchon* de houding van de palpen : in het 1e subgen. zouden zij divergerend en in het 2e subgen. parallel gedragen worden. Tenminste Walter zegt (1943, pag. 291) dat bij een levend dier van het subgen. *Mixosperchon* de palpen niet parallel kunnen zijn. Lundblad daarentegen liet zich reeds in 1927 (Arch. Hydrob. 18 : 373) uit, dat de divergerende palpen van de soort *M. setiger* een gevolg zouden zijn van de conserveringsvloeistof. Wat deze soort betreft heeft Lundblad het gelijk aan zijn zijde, zoals een waarneming in deze zomer mij leerde. In het Springeldalse beekje bij Ootmarsum werden een viertal adulti van *M. setiger* buitge-

maakt; het levende dier droeg de palpen parallel! Als echte tastorganen werden zij in geringe mate verticaal en horizontaal bewogen. In „Koenike” geconserveerd, namen de palpen hun eigenaardige houding aan, uiteengespreid met een hoek van ongeveer 45 graden.

De onderscheiding door Walter van de *Mixo-* en *Hispidosperchon*-soorten naar de stand der palpen, gaat wat de in ons land voorkomende en door mij gecontroleerde soorten betreft, wel op, doch alleen bij de geconserveerde dieren. Hoe de andere soorten van deze subgenera bij het leven hun palpen dragen, is nog niet bekend.

Van de inlandse subgenera en soorten kan nu het volgende overzicht worden gegeven:

Sperchon s.str. Huid papilleus (lijstvormig). Porus 3e epimeren ontbreekt. (*squamosus* Kram. 1879, *turgidus* Viets 1914).

Porospechon. Huid papilleus (lijstvormig). Porus 3e epimeren aanwezig. (*glandulosus* Koen. 1895, *longirostris* Koen. 1895).

Mixosperchon. Huid al of niet met facetten, al of niet met papillen doorns. Porus 3e epimeren ontbreekt. P II met korte kegel. Palpen divergerend (geconserveerd). (*setiger* Thor 1898, *papillosus* Thor 1901, *compactilis* Koen. 1911).

Hispidosperchon. Huid meest met facetten, met korrels of doorns, geen papillen. Porus 3e epimeren aanwezig. P II met lange kegel. Palpen parallel (geconserveerd). (*denticulatus* Koen. 1895, *clupeifer* Piers. 1896).

S. longirostris Koen. 1895.

Deze soort kan licht verward worden met *squamosus*. Een eidragend ♀ ter lengte van 1057 μ heeft aan het 2e palplid een hals zoals *squamosus*. De ventrale zijden van de 4e palpliden worden door de 2 stiften verdeeld in delen van 61-23-16 μ en 58-20-18 μ , gemeten van basis tot uiteinde. Met *longirostris* komen geheel overeen het maxillairorgaan (Viets, 1923, Arch. Hydrob. Suppl. 3: 180 en fig. 3) en de aanwezigheid van een zwak ontwikkeld klauwblad. De 4e epimeren houden het midden tussen die van *squamosus* en *longirostris*. De soort is nieuw voor de fauna en werd aangetroffen in de Gulp bij Gulpen, Juni.

S. setiger Thor 1898. Volgens Viets (1936, Tierw. Deutschl.: 157) zou het ♀ van deze soort voor het voorste steunlichaampje geen chitinevlek bezitten. Dit klopt niet met mijn inlandse ♀♀, bij welke de chitinevlek wel aanwezig is. Bij de nymph is aan de ventrale zijde van het 4e palplid alleen de proximale stift aanwezig. Eenmaal werd een nymf van de var. *insignis* aangetroffen, met 1 linker nap.

Een enkele maal werden van deze soort ook larven gevonden, in gezelschap van andere ontwikkelingsstadia. Deze larven vertonen voor de terminale inbochtiging een opeenhoping van karmijnrood pigment. Het voorkomen en de betekenis hiervan vond ik nog niet vermeld.

In 1931 (Entom. Berichten, 8: 303) werd een korte mededeling gedaan omtrent de variabiliteit in bewapening van de ventrale zijde van het 3e palplid. Overeenkomstig de toen uitgesproken verwachting nam de variatie-breedte toe met de sedert onderzochte adulti en vooral nymphen, welke laatsten in 1931 buiten beschouwing bleven. Het bleek dat de relatieve plaats van een haar of borstel van ondergeschikt belang is; geval h is dus hetzelfde als geval e van 1931. Dan komt het sporadisch voor, ook bij nymphen, dat een lateraal haar borstelvormig is en omgekeerd een mediale borstel door een haar vervangen is; deze gevallen worden buiten beschouwing gelaten.

Anders dan in 1931 wordt de bewapening nu in cijfers uitgedrukt en wel van rechts naar links, bij bestudering van het dier van de ventrale zijde.

Onderstaand overzicht geeft het gevondene bij de nymphen.

rechts		links		exx.	
haar	borstel	borstel	haar		
0	0	0	0	33	<i>insignis</i>
0	1	0	0	1	<i>setiger</i>
0	0	1	0	1	"
0	1	0	1	1	"
1	0	1	0	1	"
0	1	1	0	24	"
0	2	1	0	1	"
1	1	0	1	1	"
1	1	1	0	1	"
0	1	1	1	3	"

Bij de adulti leverde het onderzoek de volgende resultaten :

ex 1931	rechts		links		exx.	
	haar	borstel	borstel	haar		
d	0	1	1	0	45	<i>insignis</i>
e	0	1	1	1	6	"
f	1	1	1	0	3	"
b	1	1	1	1	2	"
g	0	2	1	1	1	"
c	0	2	2	0	1	<i>setiger</i>
a	1	2	2	1	8	"
-	2	2	2	1	2	"

(Wordt vervolgd).

Korte mededelingen.

Bombus subterraneus L. Het jaar 1947 schijnt voor deze zeldzame hommelmel goed geweest te zijn. Hij werd nl. door B. J. L e m p k e eind Juli te Ouddorp (Goeree) gevangen (1 ♀), terwijl L. V á r i 2 ♂♂ te Bakum N.H. ving op 18.VIII.

Psithyrus norvegicus Sp.-Sn. Hiervan zijn nu ook ♀♀ in Nederland gevangen. De twee eerste exx. werden mij door G. v. A s p e r e n d e B o e r gebracht, gevangen 20.IV.1947 te Bilthoven, waarvan ik er één mocht behouden. Hierna bleek het kleinste ex. van *Ps. silvestris* Lep. (in tegenstelling tot de beschrijving), gevangen 22.V.1923 te Putten, J. Th. O u d e m a n s leg., ook tot deze soort te behoren. Tenslotte was de heer J. K o o r n e e f zo vriendelijk mij een ex. uit zijn collectie af te staan, gevangen te Velp, 13.V.1947.

G. K r u s e m a n, Zoölogisch Museum, Zeeburgerdijk 21, Amsterdam-O.

Erebia medusa (Schiff.) Op 11 Juni 1947 werd door de heer J. F. K a m m e r e r, wonende te Heer bij Maastricht, op een bloemrijke weide te Vaals dicht bij de Belgische grens een ex. van deze soort gevangen. Jammer genoeg moest hij even later van de eigenaar het terrein verlaten, zodat er geen kans was daar naar meer exx. uit te kijken.

P. J. A. N i j s s e n, Sint Liduinastr. 7 B, Schiedam.

Overwintering van *Macroglossum stellatarum* L. Begin Febr. 1948 werd mij een ♂ van *M. stellatarum* door mijn broer thuisgebracht, dat door het warme voorjaarsweer was ontwaakt en vliegende werd aangetroffen in een pas in gebruik genomen oud fabrieksgebouw. Ik heb hem toen direct koel gezet en bij de volgende intredende vorst bij een open dakvenster in een lucifersdoosje geplaatst.

Het vroom hier zeker tot 5 graden Celsius. Hoewel ik vreesde, dat deze late koude voor hem funest zou zijn, bleek dit echter niet het geval. Want toen ik hem begin Maart zijn vrijheid hergaf, snorde hij lustig weg.

Verder zag ik een ex. op 25 Mrt. en een ex. op 29 Mrt. vliegende te Vaals op perzikbloesems en op 11 April '48 nog een ex. in het vrije veld.